

ISSN (Print): 2304–5809
ISSN (Online): 2313–2167

Науковий журнал
«МОЛОДИЙ ВЧЕНИЙ»

№ 3 (55) березень 2018 р.

Редакційна колегія журналу

Базалій Валерій Васильович – доктор сільськогосподарських наук (Україна)
Балашова Галина Станіславівна – доктор сільськогосподарських наук (Україна)
Гриценко Дмитро Сергійович – кандидат технічних наук (Україна)
Змерзлий Борис Володимирович – доктор історичних наук (Україна)
Іртищєва Інна Олександрівна – доктор економічних наук (Україна)
Коковіхін Сергій Васильович – доктор сільськогосподарських наук (Україна)
Лавриненко Юрій Олександрович – доктор сільськогосподарських наук (Україна)
Лебедева Надія Анатоліївна – доктор філософії в галузі культурології (Україна)
Морозенко Дмитро Володимирович – доктор ветеринарних наук (Україна)
Наушкіна Світлана Михайлівна – доктор політичних наук (Україна)
Нетюхайло Лілія Григорівна – доктор медичних наук (Україна)
Пекліна Галина Петрівна – доктор медичних наук (Україна)
Писаренко Павло Володимирович – доктор сільськогосподарських наук (Україна)
Романенкова Юлія Вікторівна – доктор мистецтвознавства (Україна)
Севостьянова Наталія Іларіонівна – кандидат юридичних наук (Україна)
Стратонов Василь Миколайович – доктор юридичних наук (Україна)
Ходосовцев Олександр Євгенович – доктор біологічних наук (Україна)
Шаванов Сергій Валентинович – кандидат психологічних наук (Україна)
Шайко-Шайковський Олександр Геннадійович – доктор технічних наук (Україна)
Шапошников Костянтин Сергійович – доктор економічних наук (Україна)
Шапошнікова Ірина Василівна – доктор соціологічних наук (Україна)
Шепель Юрій Олександрович – доктор філологічних наук (Україна)
Шерман Михайло Ісаакович – доктор педагогічних наук (Україна)
Шипота Галина Євгенівна – кандидат педагогічних наук (Україна)
Яковлев Денис Вікторович – доктор політичних наук (Україна)

Міжнародна наукова рада

Arkadiusz Adamczyk – Professor, dr hab. in Humanities (Poland)
Giorgi Kvinikadze – PhD in Geography, Associate Professor (Georgia)
Janusz Wielki – Professor, dr hab. in Economics, Engineer (Poland)
Javad Khamisabadi – Professor, PhD in Industrial management (Iran)
Inessa Sytnik – Professor, dr hab. in Economics (Poland)
Вікторова Інна Анатоліївна – доктор медичних наук (Росія)
Глушченко Олеся Анатоліївна – доктор філологічних наук (Росія)
Дмитрієв Олександр Миколайович – кандидат історичних наук (Росія)
Марусенко Ірина Михайлівна – доктор медичних наук (Росія)
Швецова Вікторія Михайлівна – кандидат філологічних наук (Росія)
Яригіна Ірина Зотовна – доктор економічних наук (Росія)

Повний бібліографічний опис всіх статей журналу представлено у:
Національній бібліотеці України імені В.В. Вернадського,
Науковій електронній бібліотеці Elibrary.ru, Polish Scholarly Bibliography

Журнал включено до міжнародних каталогів наукових видань і наукометричних баз:
РИНЦ, ScholarGoogle, OAJI, CiteFactor, Research Bible, Index Copernicus.
Index Copernicus (IC™ Value): 4.11 (2013); 5.77 (2014); 43.69 (2015); 56.47 (2016)

Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації – серія КВ № 18987-7777Р від 05.06.2012 р.,
видане Державною реєстраційною службою України.

Обкладинка журналу присвячена запроєктованому регіональному ландшафтному парку «Гілея». Даний парк – одна з категорій природно-заповідного фонду України, покликаний на регіональному рівні забезпечити збереження цінних природних та історико-культурних комплексів та об'єктів, створення умов для ефективного туризму, відпочинку та інших видів рекреаційної діяльності в природних умовах з додержанням режиму охорони заповідних природних комплексів і об'єктів.

Відповідальність за зміст, добір та викладення фактів у статтях несуть автори. Редакція не завжди поділяє позицію авторів публікацій. Матеріали публікуються в авторській редакції. Передрукування матеріалів, опублікованих в журналі, дозволено тільки зі згоди автора та редакції журналу.

ЗМІСТ**ХІМІЧНІ НАУКИ**

- Худоярова О.С.**
Сумісна переробка фосфатів і сульфатів газовідновним методом з одержанням сульфідів фосфору 391

ТЕХНІЧНІ НАУКИ

- Клименко Є.В., Черенева О.С., Гриньова І.І., Дедескул В.І.**
Застосування програмного комплексу АРА для дослідження роботи пошкоджених кам'яних конструкцій.....395
- Муха А.А.**
К вопросу о живучести систем противоаварийной автоматики на гидроэлектрических станциях.....399
- Нестеренко А.О., Вислоух С.П.**
Імітаційне моделювання виробничого процесу складання..... 406

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ НАУКИ

- Шаповаленко О.І., Кожевникова Мар.І., Кожевникова М.І.**
Дослідження фізико-хімічних показників створених кормових сумішей для екструдуювання 410

ГЕОГРАФІЧНІ НАУКИ

- Мезенцева І.В.**
Характеристика Ківерцівського національного природного парку «Цуманська пуща».....414

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ТА СПОРТ

- Бугаевский К.А., Олейник Е.А.**
Менструальный цикл, половой диморфизм и их изменения у юных теннисисток.....421

ФАРМАЦЕВТИЧНІ НАУКИ

- Шостак А.Г., Пальчик К.О.**
Мікро- та макроелементний склад основних органів фікусу Бенджаміна.....425

ВІЙСЬКОВІ НАУКИ

- Павленко С.О., Риждок Є.М.**
Огляд нормативно-правової бази, що регламентує порядок застосування спеціальних засобів військовослужбовцями Національної гвардії під час виконання службових завдань.....430

СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ

- Санакоева Н.Д., Куш С.Г.**
Нейротехнології у рекламній індустрії: історико-прикладні аспекти..... 433

- Фомиця О.А.**
Висловлювання «від першої особи» як різновид звукового маніпулювання.....438

ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ

- Авер'янова Н.М.**
Зарубіжне українство у відстоюванні національних інтересів України..... 444

- Бурій А.Р.**
Кінематографічні інтерпретації проблеми суспільного буття. Частина II..... 448

- Пархоменко Н.В.**
Міграційні процеси як філософська проблема: теоретико-методологічні основи дослідження.....457

ІСТОРИЧНІ НАУКИ

- Грудевич Т.В., Шкіра Л.М.**
Дорожні скрині, валізи та інші засоби перевезення дорожнього багажу XIX – середини XX століття у фондовому зібранні Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав»..... 462

- Кряжев П.В.**
Інсталяція генерал-губернаторства Баї в колоніальній Бразилії 467

- Куцаєва Т.О.**
Історія колекції раритетів єврейської громади України 19 – 1-ї трет. 20 ст. у Національному музеї історії України 471

- Лук'яненко О.В.**
Студентка-освітянка у Червоній армії часів німецько-радянської війни.....475

- Остапенко В.О.**
Покровительство гетьмана Б. Хмельницького православній церкві як елемент державної політики..... 479

ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ

- Вербицька Л.Ф., Скуловатова О.В.**
Психопрофілактика кризових станів юнацької молоді.....483

- Зошій І.В.**
Формування професійної компетентності майбутніх юристів.....487

МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

- Филиппова О.Н.**
Творчество Жана Оноре Домье – графика, живописца и скульптора (1808-1879 гг.)..... 493

- Филиппова О.Н.**
Творчество В.Д. Орловского –
представителя плеяды мастеров
русской национальной школы
пейзажной живописи (1842-1914 гг.).....501
- Цюпа Н.П.**
Вплив музичного світогляду
XX століття на роботу вокалістів..... 510

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

- Lucenko W.I., Lucenko O.W.**
O integracji teoretycznych i praktycznych
aspektów badania socjalno-psychologicznej
adaptacji studentów-cudzoziemców.....513
- Вінтюк Ю.В.**
Дослідження емоцій у навчальній роботі
зі студентами-психологами.....518
- Власова С.А.**
Вокально-ансамблеві навички
у системі художньо-інтерпретаційної
діяльності колективу.....523
- Григорчук Т.В.**
Структура компетенцій фахівців
з маркетингу суб'єктів
соціокультурної сфери.....527
- Дорошенко О.В.**
Генеza або ретроспектива
питання формування
професійної компетентності
майбутніх соціальних працівників.....532
- Дьоміна О.М.**
Розвиток творчих здібностей учнів
в позаурочний час
за допомогою сервісів WEB 2.0..... 535
- Журавська Н.С., Діхтяренко А.В.,
Шкіринець А.Ю.**
Сучасний стан та перспективи
державного управління в Україні 539
- Ковальчук В.І., Щербак А.В.**
Впровадження інноваційних технологій
навчання у процесі професійної підготовки
студентів закладів вищої освіти..... 543
- Ковальчук В.І., Данькевич В.О.**
Деякі аспекти стратегічного управління
розвитком закладу вищої освіти..... 548
- Корницька І.А.**
Розвиток пізнавальної активності
учнів початкових класів засобами
навчальних онлайн-сервісів.....551
- Кученьов Д.В., Лівак В.А.**
Виконавська майстерність баяніста
у контексті актуалізації
народного мистецтва.....555
- Латко В.Б.**
Мідні духові інструменти
в українському музичному просторі.....559
- Левченко А.В.**
Методологічні аспекти
виховання артиста хору.....563

- Леонтієва С.А.**
Вокально-фортепіанний ансамбль
в дискурсі творчої діяльності
концертмейстера та вокаліста..... 567
- Мельник І.М.**
Аспекти професійного становлення
майбутнього педагога 570
- Новик І.М., Сащук Т.В.**
Book trailer як засіб формування
читацьких інтересів молодших школярів....574
- Овчаренко З.П.**
Інформаційні технології
як засіб інтенсифікації
вивчення англійської мови..... 578
- Паламар С.П.**
Світове мистецтво в житті
і творчості Тараса Шевченка 582
- Піонтковський-Вихватень Б.О.**
Історичний аналіз психолого-педагогічного
супроводу обдарованих дітей
в загальноосвітніх навчальних
зкладах України XX ст.....586
- Сосюра М.О.**
Інтерактивні методи соціально-педагогічної
роботи з підлітками групи-ризик
в контексті профілактики
соціально-небезпечних хвороб..... 590
- Цюпа Н.П.**
Методичні аспекти роботи
над вокальним диханням
(за методикою І. Прянішнікова)..... 594
- Черкашин О.В.**
Формування у молодших школярів
знань про пожежогасіння:
сучасний стан проблеми.....597
- Шпитальова О.В.**
Арт-технології у формуванні творчої
особистості студента засобами народного
декоративно-прикладного мистецтва.....602
- Юлдашева І.О., Зорін В.В.**
Специфіка та методологічні нюанси
діяльності піаніста-концертмейстера.....607

ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

- Грабовська Н.А.**
Тема свободи та сваволі
у романі Енн Бронте
«Незнайомка з Вайлдфелл-Холлу».....612
- Губа А.В.**
Художній концепт як репрезентант
поетичної мовної свідомості..... 616

ЮРИДИЧНІ НАУКИ

- Зубачова І.С.**
Історія становлення
Верховного Суду України.....620
- Новиков О.В., Андрійцьо А.М.**
До проблем історичних
передумов утворення СРСР 624

Стельмах М.В., Крайник Г.С.
Визначення підходу до тлумачення
«інших тяжких наслідків»,
передбачених ст. 236 Кримінального
кодексу України.....628

Чудік Т.В.
Особливості поділу майна подружжя.....633

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

Богданюк О.В., Гайдученко Т.М.
Льонарство України: сучасний стан
галузі та перспективи розвитку..... 638

Войнич А.Й.
Функція Кобба-Дугласа як інструмент
управління трудовими ресурсами
сільських територій.....642

Гатаулліна Е.І.
Ефективність бюджетних видатків
як інструмент підвищення
результативності функціонування
системи державних фінансів..... 647

Деєва Н.Е., Делейчук В.В.
Механізми залучення інвестицій
емітентами цінних паперів
в умовах розвитку
цифрової економіки України.....653

**Матвеев В.В., Гайдаржийська О.М.,
Василенко В.В.**
Дослідження депозитного портфелю
як інструменту ресурсної політики банку...660

Мельник Т.Г., Димніч В.В.
Особливості обліку власного капіталу
в акціонерних товариствах 665

Мельник Т.Г., Димніч В.В.
Організація бухгалтерського обліку
та контролю власного капіталу 670

Михайлик Н.І.
Пріоритетні об'єкти
логістичного менеджменту.....676

Москальов А.А., Попова Е.М.
Криптовалюта на сучасній
економічній арені та перспективи
розвитку Bitcoin, Ethereum, Ripple.....680

Попович Д.В., Блискун О.З.
Проблемні аспекти
фінансового забезпечення
малого підприємництва в Україні.....685

Світлична В.Ю.
Сутність та питання реалізації
грошово-кредитної політики
у сучасних умовах.....689

Сич О.А., Дзюба Н.П.
Вдосконалення управління
дебіторською заборгованістю 694

**Сподар К.В., Карбівнича Т.В.,
Василюк К.К., Казанцева С.С.**
Формування логістичної схеми
організації та продажу продуктів
переробки айви японської.....700

Стрельников Р.М., Філатова Ю.Д.
Виторг від реалізації готової продукції
як джерело капітальних інвестицій
промислового підприємства.....704

Тарасова К.И.
Особенности HR-менеджмента
для цифрового мира:
тенденции и перспективы 708

Терлецька Ю.О.
Використання інноваційних технологій
у процесі удосконалення якості
продукції на підприємстві.....712

Фурдак М.М.
Визначення стратегічних орієнтирів
розвитку виноградарства і виноробства
України в умовах інтеграції
до світового ринку.....716

Шестакова П.Ю., Ожелевська Т.С.
Аграрний ринок України
в умовах євроінтеграції.....720

CONTENTS**CHEMICAL SCIENCES****Khudoyarova O.S.**

The constant recycling of phosphates and sulfates by gas-reducing method with obtaining the sulfides of phosphorus 391

ENGINEERING SCIENCES**Klymenko I.V., Chernieva O.S.,****Grynyova I.I., Dedeskul V.I.**

Application software complex LIRA for investigation of damaged masonry structures.....395

Mukha A.A.

To the question of the survivability anti-save automation systems on the hydro-electric stations.....399

Nesterenko A.O., Vysloukh S.P.

Simulation of the production build process.....406

AGRICULTURAL SCIENCES**Shapovalenko O.I., Kozhevnikova Mar.I.,****Kozhevnikova M.I.**

Investigation of physico-chemical indicators of cereal mixtures for extruding.....410

GEOGRAPHICAL SCIENCES**Mezentseva I.V.**

Characteristics of kivertsi National Park «Tsumanska Pushcha».....414

PHYSICAL EDUCATION AND SPORT**Bugaevsky K.A., Oleinik E.A.**

Menstrual cycle, sexual dimorphism and their changes in young sportsmens playing tennis.....421

PHARMACEUTICAL SCIENCES**Shostak L.G., Palchik K.O.**

Micro- and macroelement composition of the basic Benjamin Fikus bodies.....425

MILITARY SCIENCES**Pavlenko S.O., Rigonok E.M.**

Review of normatively legal basis regulating procedure for the application of special means by the National Guardian military service under the exercise of work tasks.....430

SOCIAL COMMUNICATIONS**Sanakoyeva N.D., Kushch S.H.**

Neurotechnology in the advertising industry: historical and applied aspects.....433

Fomytsia O.L.

Statement «From the First Person» as a Kind of Sound Manipulation.....438

PHILOSOPHICAL SCIENCES**Averianova N.N.**

The protect of national interests of Ukraine by foreign Ukrainians.....444

Buryi A.R.

Cinematographic interpretations: problems of social existence. Part II.....448

Parkhomenko N.V.

Migration processes as philosophical problems: theoretical and methodological foundations research.....457

HISTORICAL SCIENCES**Hrudevich T.V., Shkira L.M.**

Road chests, valises and other means of the luggage transportation of the XIX – the middle of the XX century in the foundation of the National Historical and Ethnographic Reserve "Pereyaslav".....462

Kryazhev P.V.

The installation of the Governorate General of Bahia in colonial Brazil 467

Kutsaieva T.O.

The history of the collection of rarities of the Jewish community of Ukraine of 19th – the first third of the 20th cent. of the National Museum of History of Ukraine 471

Lukyanenko O.V.

Geography of deportation of students of Poltava Pedagogical Institute for the forced works in the Third Reich.....475

Ostapenko V.O.

The protection of the Orthodox Church by hetman B. Khmelnytskyi as an element of state policy.....479

PSYCHOLOGICAL SCIENCES**Verbytska L.F., Skulovatova O.V.**

Psychoprophylaxis of crisis conditions in youth.....483

Zoshiy I.V.

Formation of professional competency of future lawyers.....487

HISTORY OF ART**Filippova O.N.**

The creative work of Jean Honoré Daumier as an graphics, painter and sculptor (1808-1879).....493

Filippova O.N.

The creative work of V.D. Orlovsky, the representative of the pleiad of artists of the Russian national school of landscape painting (1842-1914).....501

- Tsiupa N.P.**
The influence of the XX century of music worldwide on the work of vocalists..... 510

PEDAGOGICAL SCIENCES

- Lutsenko V.I., Lutsenko O.V.**
On the integration of theoretical and practical aspects of the study of socio-psychological adaptation of foreign students.....513
- Vyntyuk Yu.V.**
Studying emotions in educational activities with students-psychologists.....518
- Vlasova S.A.**
Vocal-ansamble evolution in the artistic integrated collective activity system.....523
- Hryhorchuk T.V.**
Marketing stuff competencies structure of the socio-cultural sphere subjects 527
- Doroshenko O.V.**
Geneze or retrospective question of forming professional competency of future social workers.....532
- Domina O.N.**
Development of creative abilities of students after school by using WEB 2.0 services 535
- Zhuravska N.S., Dichtyarenko L.V., Shkyrinets A.Y.**
The present state and perspectives of state management in Ukraine..... 539
- Kovalchuk V.I., Shcherbak A.V.**
Implementation of innovative educational technologies into the process of students' professional training in institutions of higher education 543
- Kovalchuk V.I., Dankevych V.O.**
Some aspects of strategic management by development of higher education institution..... 548
- Kornytka I.A.**
Development of cognitive activity of students in primary classes by using online-services for learning..... 551
- Kuchevov D.V., Livak V.A.**
Bayan-player's performing skill in the context of folk art's updating.....555
- Latko V.B.**
Brass instruments in Ukrainian music space..... 559
- Levchenko A.V.**
Methodological aspects of studying artist of choir.....563
- Leontieva S.L.**
Vocal-piano ensemble in the discourse of creative activity of the concertmaster and vocalist..... 567
- Melnyk I.M.**
Aspects of professional development of the future teacher.....570

- Novyk I.M., Sashchuk T.V.**
Book trailer as a way of creating reading interests of primary students.....574
- Ovtcharenko Z.P.**
Information technologies as a way of English language study intensification 578
- Palamar S.P.**
World art in life and work of Taras Shevchenko 582
- Piontkovsky-Vychvanten B.A.**
Historical analysis of psychological and pedagogical supply of gifted children in total student studies of Ukraine XX century.....586
- Sosiura M.O.**
Interactive methods of social and pedagogical work with teenagers of risk group in the context of prevention of socially dangerous diseases..... 590
- Tsiupa N.P.**
Methodical aspects of work over vocal speech (by the method of I. Pryanishnikov).....594
- Cherkashyn O.V.**
Formation in future schools of knowledge of fire exposure: modern state of the problem 597
- Shpitaleva L.V.**
Art technologies in the formation of the creative estimate of the student by means of the people's decorative-applied art.....602
- Yuldasheva I.O., Zorin V.V.**
The specificity and methodological nuances of the pianist-concertmaster's activity.....607

PHILOLOGICAL SCIENCES

- Hrabovska N.A.**
The theme of freedom and arbitrariness in the novel by Ann Bronte «The Tenant of Wild fell Hall»..... 612
- Guba L.V.**
Literary concept as a representative of poetic language consciousness..... 616

LAW SCIENCES

- Zubachova I.S.**
The historical formation of the Supreme Court of Ukraine..... 620
- Novikov O.V., Andriitso A.M.**
About problems of historical premises of the creation of USSR.....624
- Stelmakh M.V., Kraynik G.S.**
The definition of evaluative approach of «other grievous consequences», stated in the article 236 of Criminal Code of Ukraine 628
- Chudik T.V.**
Peculiarities of division of marital property.....633

ECONOMIC SCIENCES

Bogdaniuk O.V., Hayduchenko T.M. Ukraine's flax industry: current state and prospects of development.....	638	Furdak M.M. Definition of strategic development benchmarks viticulture and winemaking of Ukraine in terms of integration to the world market.....	716
Voynicha L.I. The cobb-douglas function as a tool of human resources management of rural areas.....	642	Shestakova P.Y., Ozhelevskaya T.S. Agricultural market of Ukraine under conditions of European integration.....	720
Gataullina E.I. Efficiency of budgetary charges as instrument of increase of effectiveness offunctioning of system of public finances.....	647		
Deeva N.E., Deleychuk V.V. Mechanisms of investments by the issuers in the conditions of the development of digital economy of Ukraine.....	653		
Matveev V.V., Gaydarzhiyskaya O.M., Vasylenko V.V. Formation of deposit portfolio by commercial banks of Ukraine.....	660		
Melnik T.H., Dymnich V.V. Features of own capital accounting in joint stock companies.....	665		
Melnik T.H., Dymnich V.V. Organization of accounting accounting and own capital control.....	670		
Mykhailyk N.I. Priority objects of logistic management.....	676		
Moskalyov A.A., Popova E.M. Crypto currency in the modern economic arena and prospects for the development of Bitcoin, Ethereum, Ripple.....	680		
Popovych D.V., Blyskun O.Z. Problems of financial supply of small enterprise in Ukraine.....	685		
Svitlychna V.Yu. The essence and issues of the implementation of monetary policy in modern conditions.....	689		
Sych O.A., Dziuba N.P. Improvement of account receivable management.....	694		
Spodar K.V., Karbivnycha T.V., Vasilets K.K., Kazantseva S.S. Formation of logistics scheme of organization and sale of processing products of quince Japanese.....	700		
Strielnikov R.M., Filatova Y.D. Profit yield from realization of the prepared products, as source of capital investments of industrial enterprise.....	704		
Tarasova K.I. Features of the HR-management for the digital world: trends and pro-spects.....	708		
Terletska Yu.O. Use of innovative technologies in the process of improvement of product quality at the enterprise.....	712		

СВІТОВЕ МИСТЕЦТВО В ЖИТТІ І ТВОРЧОСТІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Паламар С.П.

Педагогічний інститут

Київського університету імені Бориса Грінченка

Стаття присвячена розгляду актуальної багатоаспектної проблеми взаємозв'язків Шевченка і європейської культури, зокрема аспекту світового мистецтва в його житті і творчості. По-новому трактовано вплив Т.Г. Шевченка на творчість провідних митців української та світової культури. З'ясовано, яку роль відігравав письменник для розвитку нашої держави в цілому. Окреслено місце українського письменства серед інших культур світу.

Ключові слова: європейське мистецтво, світова культура, поетичний талент, малярське обдарування, естетична культура, Т. Шевченко.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Література здавна допомагала українцям відкривати європейський світ. Завдяки їй вони ставали ближчими і зрозумілішими Європі. Україна, її історія, народ приваблювали, зачаровували класиків європейських літератур. Для наближення Європи до українців багато зробили вітчизняні письменники. Ці взаємозустрічні процеси сприяли вплетенню українського письменства в європейський культурний контекст, формуванню багатоаспектного культурного явища – українського літературного європеїзму.

Взаємозв'язки української літератури з літературами інших народів – актуальна проблема вітчизняного порівняльного літературознавства. Дослідження їх допомагає окреслити місце українського письменства серед інших культур світу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Кінець XVIII – початок XIX ст. – один із найскладніших періодів у розвитку та становленні української літератури, тому як відзначав М. Драгоманов, вчасно була поява нових українськомовних перекладів всесвітньовідомих творів, бо вони засвідчували, що «українська мова стосовно багатства, витонченості і гнучкості форм не поступається перед жодною з сучасних літературних мов слов'янства і ні в якому разі не бідна на поняття, щоб нею важко було передати глибину філософських думок і живописати високохудожні образи» [1].

Постать Т.Г. Шевченка розглядали у своїх працях українські культурні діячі другої половини XIX і початку XX століть, такі як Марко Вовчок, Панас Мирний, І. Франко, М. Коцюбинський, Леся Українка, М. Грушевський, С. Єфремов. Героям його літературних творів присвячували свої роботи відомі композитори – М. Лисенко, Г. Майборода, художники – І. Репін, І. Крамський.

Серед сучасних науковців окремі аспекти творчості Т. Шевченка у своїх працях розглядали Л. Алексієвець, Т. Андрущенко, І. Говда, О. Кониський, О. Неживий, В. Сапейко, Л. Сенік, Х. Стебельська.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Тема «Шевченко і світова культура» – багатоаспектна, найголовніші з них: світова культура (література, мистецтво) в житті і творчості поета; співвідношення між спадщиною Шевченка й мистецькими явищами в різних наці-

ональних культурах; переклади, критичне сприйняття, творче освоєння мистецького доробку поета і живописця поза національними кордонами [2].

Творчість Тараса Шевченка відіграла важливу історичну та літературну роль для багатьох поколінь українців, впливаючи на свідомість, національну гідність та самобутність нашого народу.

Формування цілей статті. З'ясувати роль Т. Шевченка в контексті світової культури та окреслити місце українського письменства серед інших культур світу.

Виклад основного матеріалу. Перелік імен, які згадує Шевченко у власній творчості, засвідчує не тільки його широкі знання світової літератури, а й неабияке зацікавлення найрізноманітнішими галузями мистецтва, науки, культури. Часто він посилається на імена філософів усіх часів. Так, в творах «Капітанша», «Художник», «N. N.», «О, думи мої» неодноразово згадано давньогрецького мудреця Сократа, німецького філософа Канта («Тризна»), «Прогулка з удовольствим и не без морали», вчених Галілея («Тризна», «і Архімед, і Галілей...»), німецького географа, природознавця О. Гумбольта.

Часто зустрічаються у різних творах Шевченка імена митців, з якими він був знайомий або захоплювався їхнім високим мистецтвом. Це, зокрема, видатні композитори О. Даргомижський, М. Балакireв, К. Вільбуа, В. Стасов, М. Мусоргський. Товаришував він з С. Гулаком-Артемовським, Й. Петровим, зустрічався з М. Глінкою, слухав опери західноєвропейських композиторів Россіні, Мейєрбера, Обера, високо цінував творчу та виконавську майстерність В. Белліні, Дж. Верді, В.-А. Моцарта, Н. Погоаніні, Ф. Шопена, Ф. Шуберта.

Повість «Музикант» засвідчує не лише широку обізнаність Т. Шевченка зі світовою музичною культурою, але й його високу оцінку творчості видатних митців. Є припущення, що Т. Шевченко був присутній на концертах угорського композитора, піаніста, диригента, автора симфонії «Мазепа» Ф. Ліста, який тричі гастролював в Україні. «Божественною» називав Шевченко музику австрійського композитора К.-М. фон Вебера, про яку згадує у повістях «Музикант», «Несчастний» та у «Щоденнику».

Крізь призму сприйняття Шевченком надбань світової музики можна простежити та збагнути ритмомелодіку та музикальність його поетичної

спадщини. Водночас його ліричні, народнопісенні й прозові твори є цінним набутком для дослідників тогочасного музичного життя та мистецтва.

Музична обдарованість дозволяла створювати власну мелодійну, пісенну віршову мову. М. Рильський, перекладаючи лірику французьких символістів, які на перше місце ставили ритміку, ефонічне забарвлення слова, використовував версифікаційну манеру Шевченка, що сприяло досягненню адекватного звучання українською мовою музичних віршів П. Верлена.

У повістях і «Щоденнику» Т. Шевченко звертається до образотворчого мистецтва, з якого розпочав свій шлях митця, талановито поєднуючи пензель та перо, барви і слово. Для глибшого пізнання історії світового живопису бере в Петербурзі приватні уроки з французької мови, якою були написані багатотомні праці зі стилістики художників різних народів та епох. Це дало йому змогу читати деякі твори в оригіналі.

У Вільні та Петербурзі поет вивчав техніку гравюру, малюнок, естампів західноєвропейських класиків – Корреджо, Н. Пуссена та ін. Близькою Т. Шевченку була творчість С. Рафаеля. У роки навчання в Петербурзькій Академії Мистецтв зацікавився творами голландського художника Рембрандта, з оригінальних творів якого після повернення із заслання виконав технікою штрихового офорта кілька малюнків: гравюри «Смерть Марії» («Священик», «Читець», «Лікар»). Саме за виконання офорта з живописного твору Рембрандта «Притча про робітників на винограднику» у 1860 р. Академія Мистецтв присвоїла Т. Шевченку звання академіка гравюри.

В автобіографічних повістях «Художник» (1856) та «Музикант» (1855), присвячених трагічній долі інтелігент-кріпака, втілено естетичні погляди митця. Мемуарно-епістолярний жанр твору, поєднаний з документальним нарисом і повістю, побудований на художньому домислі, засвідчив його широку обізнаність зі світовим образотворчим мистецтвом, творчою спадщиною численних його представників. У них згадуються Рубенс, Ван Дейк. Найчастіше Шевченко посиляється на представників італійського мистецтва, які зберегли й продовжили традиції античних митців: Вазарі, Корреджо, Дж. Вольпато, А. Канова, поета Мікеланджело. У повісті «Художник» автор звертається до національних шкіл мистецтва, що впливали на формування світової культури.

На творчості Т. Шевченка як поета і художника позначився романтизм, естетико-філософські засади якого були творчо використані в його художньому методі, прислужилися у виробленні ним самобутньої стильової манери пензля і пера. Т. Шевченко не тільки захоплюється «новою французькою школою», а й радить своїм друзям, зокрема Б. Залеському, зробити фотокопії з естампів Е. Делакруа, П. Делароша, О. Верне: «... Тримай ці копії у себе, дивись, милуйся ними кожен день та кожну годину; це так може навчити та створити смак, як ніяка багато розумна та багатослівна естетика та філософія». Е. Делакруа та О. Верне ілюстрували однойменні поеми Дж.-Г. Байрона та В. Гюго «Мазепа», які могли бути відомими Т. Шевченку.

Велике місце в творчості та епістолярній спадщині Т. Шевченка посідає світова літерату-

ра – від античних часів до тогочасності. Біблія, давньогрецька та давньоримська історія, міфологічні мотиви та сюжети – яскраві сторінки в художній спадщині поета. У повісті «Художник» оповідач зізнається: «Нині тільки я достатньо збагнув, як необхідно вивчення антиків і взагалі життя та мистецтва давніх греків».

Шевченко пізнавав античну культуру під час навчання у російського майстра декоративного розпису В. Ширяєва, маючи змогу читати перекладні книги про Давню Грецію, а також в Академії мистецтв у Петербурзі (1838-1845). У багатьох його творах згадуються античні твори: Овідій, Гомер, Вергілій, Геродот, Горацій, Есхіл, Плутарх, Тіт Лівій; політичні діячі – Август, Нерон; філософи – Сократ, Геракліт.

Римського поета Овідія Т. Шевченко характеризує як «наисовершеннейшее создание», його «Метаморфози» – як взірець поетичної майстерності.

Важливе місце посідає у творчій спадщині Т. Шевченка давньогрецький поет Гомер. У повісті «Прогулка...» він, хоч і посиляється на творчість «слепця Хиосского», якого порівнює з українськими лірниками, стверджує, що наслідувати потрібно не сліпого Гомера, а рідну народну пісню. У ній Т. Шевченко зауважував, що «безнравственную несамосознательность» виховують передусім у школі: «В школі нас всього, абсолютно всього навчають, окрім розуміння свого милого рідного слова. О школа, школа, як би тебе скоріше перешкодити!»

За сюжетом «Одіссеї» Шевченко виконав малюнок «Телемак на острові Каліпсо», на якому зображений Телемак, син Пенелопи й Одиссея, на острові німфи Каліпсо, куди він прибув у пошуках батька. Самотній Телемак зображений на тлі пишної, екзотичної південної природи. Він блаженствує у країні Бетіна, де всі живуть щасливо. Шевченко, який мріяв про гармонійне суспільство, не міг поминути цього сюжету.

Як і Есхіл, Вольтер, Гете, Байрон, Шеллі, звертається він до «вічного образу» Прометея – титана, який викрав на Олімпі вогонь і навчив людей ним користуватися. У 1845 р. в Переяславі Шевченко пише поему «Кавказ», присвячену другу, графу Якову де Бальмену, ілюстратору поем «Гайдамаки» і «Гамалія», офіцеру, який загинув на Кавказі.

В основі поеми – образ Прометея, якого Зевс наказав прикувати до скелі в Кавказьких горах на викрадений вогонь. Орел щодня видирає у нього печінку, але вона виростає знову на ніч. У Шевченка орел довбе ребра й розбиває серце, яке знову оживає.

Поет проводить алегоричну паралель з душею українського народу, яку неспроможні поневолити ніяке насильство, пригноблення. Він перетворює цю образну алегорію на прозору алюзію на незнищенність України, душа і воля якої не вмирає. Шевченко порівнює образ страждальця з трагічною долею України, яка виживає й утверджується всупереч ворогам.

Письменнику близькою за обставинами життя була доля Овідія та Данте Аліг'єрі, який з 1302 р. і до самої смерті був політичним вигнанцем. Шевченко згадував Данте у листах цитував та перекладав рядки з «Божественної комедії», перша частина якої викликала у нього асоціації з кар-

тинами народного горя в Україні, про що пише в поемі «Іржавець».

Особливо цінував Т. Шевченко твори англійського поета і драматурга В. Шекспіра. П. Куліш згадував, що Шевченко возив з собою твори Шекспіра й просив при нагоді надсилати йому нові переклади у виконанні Кетчера. Згодом Шевченко особисто познайомився з російськими перекладачами Шекспіра – Кетчером та В. Лазаревським, захоплено сприймав п'єси Шекспіра, ролі в яких виконували М. Щепкін та темношкірий актор А. Олдрідж. Велике враження справило на нього виконання образу Отелло в однойменній п'єсі Шекспіра: «У нас тепер африканський актор чудеса виробляє на сцені. Живого Шекспіра показує», – писав він до М. Щепкіна. Шевченко подружив з актором, намалював його портрет та два малюнки на тему трагедії Шекспіра «Король Лір» (1843).

Поетична творчість Шевченка була суголосна з тогочасною світовою романтичною поезією, яка спиралась на народнопісенні традиції. Наприклад, спільні прометеївські мотиви простежуються у «Прометей» Байрона та «Кавказі» Шевченка. З творчістю Байрона він ознайомився через російські переклади В. Жуковського. Шевченка приваблювали в поезії Байрона його волелюбні ідеї, прагнення волі, неприйняття рабства, покори. Як і Байрон, він часто використовував антитезу, протиставляючи пишну красу докільля і поневолену людину (у Байрона – в Греції, у Шевченка – в Україні).

З іноземних мов Т. Шевченко знав лише польську, міг вільно нею спілкуватися, і тут доречно процитувати уривок з польської літератури. Як згадав О. Афанасьєв-Чужбинський, Шевченко щиро захоплювався творчістю А. Міцкевича, надто його перекладом Байронової «Прощальної пісні» з лірико-епічної поеми «Чайльд Гарольд»:

*Самотнім блукаю світом
І веду життя безпритульного,
Для чого мені плакати, за ким, по кому
Якщо за мною ніхто не плаче?*

Т. Шевченко брався навіть перекласти лірики Міцкевича. О. Афанасьєв-Чужбинський писав, що деякі Шевченкові переклади були вельми вдалими, коли який вірш здавався йому важким або невірним він кидав і нищив те своє писання [5]. А. Міцкевича він згадував у листуванні з Б. Залеським, повісті «Художник», незакінченій драмі «Невеста». І. Франко стверджував, що «зразки і імпульси до своїх політичних поем, написаних у 40-ві роки XIX ст. («Сон», «Кавказ», «Суботів», «Великий льох»), міг він знайти у Міцкевича.

З англійської літератури XVIII ст. Шевченка цікавив роман Д. Дефо «Робінзон Крузо», який він тепло згадує у повісті «Художник».

Можна простежити спорідненість між творчістю Шевченка і шотландського поета Р. Бернса. У передмові до нездійсненого видання «Кобзаря» (1847) Т. Шевченко згадує його як «поета народного і великого», маючи на увазі його внесок у збереження і відродження шотландської народної творчості. Для обох поетів характерні використання народнопісенної традиції, ліричні паралелі між явищами природи й людською долею, палкий патріотизм, бунтівна сила, любов до рідного народу.

Активно звертався Т. Шевченко до німецької літератури, яка відіграла позитивну роль у формуванні й становленні його як поета і художника. Найбільше приваблювала його творчість Шиллера та Гете. Шевченко був обізнаний з драмами Шиллера «Розбійники», «Вільгельм Телль», які згадує у повістях «Художник», «Музикант». Близькі за духом є «Ода до радості» Шиллера та «Кавказ» Шевченка, об'єднані протестом проти тиранії і гноблення. Часто Т. Шевченко посилається на представників французької літератури. Найчастіше згадує поета-шансоньє П.-Ж. Беренже. Неодноразово просив друзів прислати переклади його пісень. «...Купи мені Шекспіра, переклад Кетчера і пісні Беранже, Курочкіна», – писав він М. Лазаревському. Переклади та переспіви російського поета-сатирика В. Курочкіна навіть переписав у свій «Щоденник». Безперечно, Шевченко розумів, що просто-народові зовсім не на часі були безтурботні, легковажні пісні Беранже, а тому в його оцінках немає жодного схвального відгуку на їх адресу. Крім того, він був дуже вразливий до етичної сторони художньої літератури.

Шевченко був першим з українців, хто зацікавився початками білоруського літературного відродження, особливо цікавився народними білоруськими піснями. Ромуальд Подберезький, співав багато пісень Шевченкові і читав йому всі білоруські твори Барщевського. Між передплатниками на літературний альманах Ромуальда Подберезького «Rocznik Literacki» («Річник літературний», видав Ромуальд Подберезький, Петербург, 1843, с. 216) надруковано в книзі і прізвище великого українського поета: «Szewczenko Taras, Kobzar».

Про мистецьку творчість Шевченка Подберезький вмістив невелику замітку в офіційній урядовій газеті «Tygodnik Petersburski», 1844 р., с. 569 (Стаття «Україна живописна») [3]. Білоруський письменник М. Богданович у статті, написаній до сторіччя з дня народження поета, писав про Шевченка, як про письменника, якому судилася величезна роль стати символом культурної цінності цілого народу, уособленням усієї його духовної сутності [4].

Особливо захоплювався Т. Шевченко творчістю М. Гоголя, за його словами, обдарованого «найглибшим розумом і найніжнішою любов'ю до людей». Гоголівську естетику Шевченко вважав взірцем справді художнього відтворення дійсності. Протиставляючи поверхове зображення образів у романах Е. Сю, Шевченко наголошує на глибокому проникненні М. Гоголя у внутрішній світ героя, всебічному змалюванні його життєвої діяльності.

Іноді творчість чужоземних авторів Шевченко порівнював з творчим дарунком окремих українських письменників. Так, ведучи мову про «Інститутку» Марка Вовчка, як згадував М. Чалий, він порівнював її із Жорж Санд, яка українській письменниці «в кухарки не годиться». До такого порівняння спонукали близький Т. Шевченкові антикріпосницький протест творів Марка Вовчка, передусім повісті «Інститутка», її вміння розкривати глибокий трагізм людини, а також намагання деяких літераторів називати Марка Вовчка «українською Жорж Санд».

Висновки з даного дослідження і перспективи подальшого розвитку в цьому напрямку. Отже, всупереч багатьом перешкодам кращі твори українських письменників і передусім Т. Шевченка проклали шлях до європейського читача, збагачуючи водночас українську літературу новими темами, образами та художніми засобами, що сприяло,

у свою чергу, формуванню і розвитку мистецьких напрямів. Послугуючись світовим досвідом, українська література залишається глибоко національною, вибираючи найкращі літературні надбання європейських сучасників, збагачуючи і їх своїми унікальними здобутками, серед яких чільне місце займає творчість геніального Шевченка.

Список літератури:

1. Драгоманов М.П. Гете и Шекспир в переводе на украинский язык // Драгоманов М.П. – Літературно-публіцистичні праці. – Т. 2. – С. 145.
2. Збірник праць ювілейної десятої наукової Шевченківської конференції. – К., 1962. – С. 10–21.
3. Земкевич Р.О. Спогади про Тараса Шевченка: Тарас Шевченко і білоруси [Електронний ресурс] / Р.О. Земкевич // Дніпро. – 1982. – Режим доступу до ресурсу: <http://litopys.org.ua/shevchenko/spog18.htm>.
4. Творчість Тараса Шевченка на тлі українського національного відродження [Електронний ресурс] // osvita.ua. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: http://osvita.ua/vnz/reports/ukr_lit/15848/.
5. Франко І. Адам Міцкевич в українській літературі // Франко І.Я. Зібрання творів У 50-ти т. – К.: Наукова думка, 1980. – Т. 26. – С. 386.

Паламар С.П.

Педагогический институт
Киевского университета имени Бориса Гринченко

МИРОВОЕ ИСКУССТВО В ЖИЗНИ И ТВОРЧЕСТВЕ ТАРАСА ШЕВЧЕНКО

Аннотация

Статья посвящена рассмотрению актуальной многоаспектной проблемы взаимосвязей Шевченко и европейской культуры, в частности аспекта мирового искусства в его жизни и творчества. По-новому истолковано влияние Т. Шевченко на творчество ведущих художников украинской и мировой культуры. Выяснено, какую роль играл писатель для развития нашего государства в целом. Определено место украинской литературы среди других культур мира.

Ключевые слова: европейское искусство, мировая культура, поэтический талант, малярное дарование, эстетическая культура, Т. Шевченко.

Palamar S.P.

Pedagogical Institute
Kiev Boris Grinchenko University

WORLD ART IN LIFE AND WORK OF TARAS SHEVCHENKO

Summary

The article is dedicated to consideration of the actual multidimensional problem of interrelations of Shevchenko and European culture, in particular the aspect of world art in his life and work. The influence of T.G. Shevchenko on the works of leading artists of Ukrainian and world culture is newly interpreted. It was found out what role the writer played in the development of our country as a whole. The place of Ukrainian literature among other cultures of the world is outlined.

Keywords: European art, world culture, poetic talent, painting talent, aesthetic culture, T. Shevchenko.